

ÜMMÜ Rİ'LE

ÜMMÜ Rİ'LE

(أم رعدة)

Ümmü Ri'le el-Kuşeyriyye
(ö. 11/632'den sonra)

Kadın sahâbî.

Hz. Peygamber devrinde Yemâme taraflarında yaşayan Âmir b. Sa'saa oğullarının Kuşeyr kabilesindedir. Kabilesinde iyi bir eğitim alarak yetişti. Gençliğinden itibaren şiirle ilgilendi. Arapça'yı düzgün kullanması, hitabeti ve fasih konuşmasıyla ün kazandı. Ümmü Ri'le, kuvvetli bir ihtimale göre Huneyn Gazvesi ile (8/630) Vedâ hacı (10/632) arasındaki bir tarihte İslâm'a girdi. Müslüman olduklarını bildirmek üzere Medine'ye gelen heyetler arasında genellikle kadınların yer almadığı bildirildiği halde onun Sevr b. Urve b. Abdullah, Hayde b. Muâviye b. Kuşeyr ve Kurre b. Hübeyre gibi sahâbilerden meydana gelen Kuşeyr heyetiyle birlikte Medine'ye geldiği ve Resûl-i Ekrem ile görüşerek İslâm'a girdiği anlaşılmaktadır. Kendine son derece güvenen Ümmü Ri'le, bedevî olmasına rağmen gösterdiği cesaret ve fasih konuşmasıyla Hz. Peygamber'i hayrette bıraktı. Resûlullah ile kadınları ilgilendiren bazı konularda sohbet etti ve ona fıkıhla ilgili önemli sorular sordu. Hanımların sosyal hayata yeterince katılamayıp geri planda kaldıklarını, zamanlarını eşlerine ve çocuklarına ayırdıklarını, bu sebeple cihada iştirak edemedikleri için bu sevaptan mahrum kaldıklarını söyledi; bunun yerine kendilerini Allah'a yaklaştıracak sevabı bol ameller öğretmesini istedi. Resûl-i Ekrem de ona gece gündüz fırsat buldukça Allah'ı zikretmeye devam etmelerini, gözlerini harama bakmaktan sakınmalarını ve toplum içinde âdâba uygun biçimde alçak sesle konuşmalarını tavsiye etti. Ardından Ümmü Ri'le kadınları güzelleştirme işini meslek edindiğini, onları eşleri için süsleyip güzelleştirdiğini, bunu yapmanın günah olup olmadığını sordu. Hz. Peygamber de özellikle güzelliğini yitirdiklerinde hanımların buna ihtiyacı bulunduğunu belirterek bu işi yapmaya devam edebileceğini bildirdi.

Kabilesine dönen ve Resûlullah'ın hayatta bulunduğu süre içinde hakkında başka bilgi bulunmayan Ümmü Ri'le, Resûlullah'ın vefatından sonra ridde savaşları esnasında kocası Ebû Ri'le ile birlikte tekrar Medine'ye gitti, ancak Resûl-i Ekrem'in

vefat ettiğini duyunca çok üzüldü. Üzüntüsünü paylaşmak için Hz. Fâtıma'nın evine gitti; Hz. Hasan ile Hüseyin'i yanına aldı ve onlarla birlikte şehrin sokaklarında mersiyeler söyleyerek dolaştı; halkın Resûlullah'ın vefatına olan üzüntüsünü tazeledi. Bu olayın ardından Ümmü Ri'le'nin kabilesine geri döndüğü ve kısa bir süre sonra vefat ettiği tahmin edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 303; Yâkût, *Mu'cemü'l-büddân*, IV, 271; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Ben-nâ), VII, 331; a.mlf., *el-Lübâb*, III, 37-38; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VIII, 204-205; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ* (haz. Bedreddin Çetiner), İstanbul 1982, I, 86-87; M. Saïd Mübeyyaz, *Mevsû'atü hayâti's-şahâbiyyât*, İdlîb/Suriye 1410/1990, s. 120; Hâlid Abdurrahman el-Ak, *Mevsû'atü uzamâ' hâve'r-Resûl*, Beyrut 1412/1991, III, 2127.

MEHMET EFENDİOĞLU

ÜMMÜ RÛMÂN

(أم رومان)

Ümmü Rûmân bint Âmir b. Uveyymir
b. Abdışems el-Kinâniyye
(ö. 6/628 [?])

Kadın sahâbî.

Künyesiyle tanındığı için Zeyneb olduğu rivayet edilen adı unutulmuştur. Hz. Ebû Bekir'in hanımı ve Hz. Âişe'nin annesidir. Hz. Ebû Bekir ile evlenmeden önce Abdullah b. Hâris b. Sahbere el-Ezdî ile evliydi. İslâmiyet'ten önce kocasıyla birlikte Yemen'deki Serat'tan Mekke'ye geldiler ve Hz. Ebû Bekir ile sözleşme yaparak onun himayesinde Mekke'de yaşamaya başladılar. Bu evliliğinden daha sonraları İslâmiyet'i kabul edecek olan Tufeyl adlı oğlu dünyaya geldi. Kocası vefat edince Hz. Ebû Bekir ile evlendi ve ilk müslümanlar arasında yer aldı. Resûlullah'a biat eden kadınlardan olan Ümmü Rûmân'ın Hz. Ebû Bekir ile evliliğinden Abdurrahman ve Âişe adlı çocukları doğdu. Hz. Ebû Bekir, Resûl-i Ekrem ile birlikte hicret ettiği için daha sonra Zeyd b. Hârise ile Hz. Peygamber'in âzatlısı Ebû Râfi' Mekke'ye gönderip Ümmü Rûmân ile Âişe'yi Medine'ye getirtti (622). Hz. Âişe'nin İfk Hadisesi dolayısıyla aşırı derecede sarsıldığı günlerde Ümmü Rûmân kızına öncelikle sağlığını düşünmesi gerektiğini söyledi; kendisi gibi güzel, kocası tarafından çok sevilen, üstelik birçok ortağı bulunan bir kadının kısıkanılmasının ve hakkında dedikodu yapılmasının tabii olduğunu söyleyerek onu teselli etti (Buhârî, "Tefsîr", 24/11).

Ümmü Rûmân'ın ne zaman vefat ettiği kesin şekilde bilinmemektedir. Onun 4 (626) veya 5 (627) yılında, İbn Sa'd'ın belirttiğine göre Zilhicce 6'da (Nisan 628) öldüğü, Resûlullah'ın defin sırasında kabrine inerek dua ettikten sonra, "Allahım! Ümmü Rûmân'ın senin ve peygamberinin uğrunda neler çektiğini en iyi sen bilirsin" dediği (İbn Abdülber, IV, 490), sahâbilerden cenazesini göstererek, "Cennet hürilerinden birini görmek isteyen Ümmü Rûmân'a baksın" (*et-Tabakât*, VIII, 277) buyurduğu rivayet edilmiştir. Ümmü Rûmân'ın 6 yılından (628), hatta Resûl-i Ekrem'in vefatından sonra yaşadığını söyleyenler de vardır (İbn Hacer, *el-İşâbe*, VIII, 209). Onun Hz. Peygamber'den bir hadis rivayet ettiği bilinmekte, tâbiinden Mesrûk b. Ecda'ın ondan naklettiği rivayetin ise mürsel olduğu belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 251; VIII, 276-277; Buhârî, *et-Târihu'l-evsaf* (nşr. Muhammed b. İbrâhim el-Lahîdân), Riyad 1418/1998, I, 116-117; Kelâbâzî, *Ricâlu Şahîhi'l-Buhârî*, II, 858; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 448-452, 490; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Halîl Me'mûn Şihâ), Beyrut 1418/1997, V, 446-447; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VIII, 206-210; a.mlf., *TeHzîbü't-TeHzîb*, XII, 467-469; Hazrecî, *Hulâşatü TeHzîb*, s. 498.

İSHAK EMİN AKTEPE

ÜMMÜ SELEME

(أم سلمة)

Ümmü Seleme Hind bint
Ebi Ümeyye Süheyl (Huzeyfe)
b. Mugire el-Kureşsiyye
el-Mahzûmiyye
(ö. 62/681)

Hz. Peygamber'in hanımı.

Seksen dört yaşında vefat ettiğine göre bi'setten on üç yıl kadar önce (milâdî 597) doğmuş olmalıdır. Adının Remle olduğu rivayeti doğru değildir. Hind isminden çok Ümmü Seleme künyesiyle tanınır. Kureyş kabilesinin Benî Mahzûm koluna mensuptur. Soyu Resûl-i Ekrem'in soyu ile yedinci dedeleri Mürre'de birleşir. Babası Ebû Ümeyye cömert olduğu ve birlikte seyahat ettiği yolcuların yiyeceklerini karşıladığı için "Zâdü'r-rekb" (kafilenin azağı) unvanıyla anılırdı. Annesi Firâsoğulları'ndan Âtike bint Âmir el-Kinâniyye'dir. Sahâbeden Abdullah, Âmir, Züheyr, Muhâcir, Reyta ve Karîbe onun kardeşleri, Hâlid b. Velîd amcasının oğludur. Ümmü Seleme önce diğer bir amcasının oğlu, Hz. Peygam-

ber'in sütkardeşi ve halası Berre bint Abdülmuttalib'in oğlu Ebû Seleme el-Mahzûmî ile evlendi. Kocasını İslâm'ı kabul eden on birinci, kendisi on ikinci kişidir. Kocasını ile birlikte Habeşistan'a hicret ettiler. Mekkeliler'in İslâmiyet'i benimsediğine dair asılsız bir haber üzerine Mekke'ye döndüler. Ümmü Seleme, Akabe biatlarından bir yıl önce kocasıyla beraber Medine'ye hicret etmek üzere yola çıktığına da Mahzûmoğulları onun hicretine izin vermedi. Kocasını Ebû Seleme'nin ailesi oğlu Seleme'yi, "Bu çocuk da bizim ailemize mensuptur" diyerek onu Ümmü Seleme'nin elinden aldı ve anne ile oğlunu birbirinden ayırdı. Bunun üzerine Ebû Seleme tek başına hicret etti. Hem kocasından hem oğlundan ayrılan Ümmü Seleme bir yıl boyunca göz yaşını döktü. Onun bu durumuna dayanmayan iki aile Ümmü Seleme ile oğlunun birlikte hicretine izin verdi. Ana oğlunun yalnız başına Medine'ye doğru gittiğini gören ve o sırada henüz müslüman olmayan Osman b. Talha Medine'ye kadar onlara refakat etti. Böylece Kureyş kabilesinden Medine'ye ilk hicret edenler Ümmü Seleme ile kocası oldu. Ümmü Seleme'nin çocukları Ömer, Dürre ve Zeyneb'i Medine'de dünyaya getirdiği (İbn Hacer, *el-İşâbe*, VIII, 222) veya bütün çocuklarını Habeşistan'da doğurduğu rivayet edilmektedir (Zehebî, I, 151). Bunlardan İbn Ebû Seleme diye bilinen Ömer, Resûl-i Ekrem'in, "Oğlum, besmele çek, sağ elinle ye ve hep önünden ye!" diye kendisine yemek âdabını öğretmesiyle tanınır (Buhârî, "Etfime", 2, 3; Müslim, "Eşribe", 108).

Ümmü Seleme'nin ilk eşi Ebû Seleme, Uhud Gazvesi'nde aldığı yarının daha sonra nüksetmesi üzerine hastalandı. Önce eşinden ölümü halinde kimseyle evlenmesini istediysen de daha sonra bu görüşünden vazgeçerek ona mutlaka evlenmesini öğütledi, ayrıca kendisinden daha hayırlı biriyle evlenmesi için dua etti. Ebû Seleme vefat edince (4/625) Ümmü Seleme kocasının ardından günlerce ağladı ve Resûl-i Ekrem'e ne yapması gerektiğini sordu, o da kocasından daha hayırlı birini eş olarak kendisine nasip etmesi için Allah'a dua etmesini söyledi. Kendisine önce Hz. Ebû Bekir, ardından Ömer evlenme teklif etti, fakat bu teklifleri kabul etmedi, daha sonra da Resûlullah'tan evlenme teklifi geldi. Ümmü Seleme bu teklifi olumlu karşılamakla birlikte hem yaşlı hem de kiskanç bir kadın olduğunu, ayrıca çok sayıda çocuğu bulunduğunu ileri sürdü. Hz. Peygamber ona kendisinin daha yaşlı olduğunu, kiskançlığını gidermesi için Al-

lah'a dua edeceğini, çocuklarına da sahip çıkacağını söyleyince Ümmü Seleme evlenme teklifini kabul etti (*Müsned*, IV, 27-28; VI, 307; Müslim, "Cenâ'iz", 3, 4) ve 4. yılın Şevvalinde (Mart 626) ümmehâtü'l-mü'minîn arasına katıldı. Bazı gazvelere eşlerini de götürülen Resûl-i Ekrem ile Hayber ve Taif seferlerine iştirak etti.

Ümmü Seleme çok güzel bir kadındı. Hz. Âişe onun güzelliğini duyduğu zaman kendisini kıskandığını, yüzünü görünce anlatıldandan daha da güzel olduğunu farkettiğini söylerdi (İbn Hacer, *el-İşâbe*, VIII, 151-152, 224). Resûl-i Ekrem isabetli görüşleri sebebiyle Ümmü Seleme'nin fikrini alırdı. Meselâ Hudeybiye Antlaşması'nda Mekkeliler'e büyük tâvizler verildiğini düşünen müslümanlar üzüntü içinde iken Resûlullah onlara kurbanlarını Hudeybiye'de kesmelerini ve tıraş olmalarını emrettiği ve bunu üç defa tekrarladığı halde hiç tepki vermediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Ümmü Seleme'nin yanına giderek üzüntüsünü dile getirdi. Ümmü Seleme ona dışarı çıkıp kurbanını kesmesini ve kendisini tıraş ettirmesini, ardından ashabinin da mutlaka bu davranışlarını izleyeceğini söyledi. Hz. Peygamber onun tavsiyesini uyguladı ve gerçekten Ümmü Seleme'nin dediği gibi oldu (Buhârî, "Şürûţ", 15). Bir defasında Ümmü Seleme, Resûl-i Ekrem kendi hücrelerinde iken Cebrâil'i insan kılığında gördü. Cebrâil gittikten sonra Hz. Peygamber ona bu şahsın kim olduğunu sorunca Dihye b. Halife el-Kelbi diye cevap verdi, Resûlullah da onun Cebrâil olduğunu bildirdi (Müslim, "Fezâ'ilü's-şahâbe", 100). Resûl-i Ekrem'in en son vefat eden eşi Ümmü Seleme'dir. 62 (681) yılında Medine'de öldü ve Bakî Kabristanı'na defnedildi. Bu tarih 59 (679) ve 61 (680) olarak da zikredilmiştir. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehid düştüğü haberi gelince (61/680) üzüntüsünden bayılması, müslümanların kendisine tâziyede bulunması onun en erken bu yılın sonlarına doğru vefat ettiğini göstermektedir.

Resûlullah'ın eşleri arasında Hz. Âişe'den sonra en çok hadis rivayet eden Ümmü Seleme olmuştur. Kendisi Resûl-i Ekrem'den başka ilk kocası Ebû Seleme'den, Ca'fer b. Ebû Talib ve Hz. Fâtıma'dan 378 hadis rivayet etmiş, bu sebeple "ashâbü'l-miin" (200 ile 1000 arasında hadis rivayet eden on sahâbî) arasına girmiştir. Habeşistan'a hicret eden müslümanların Mekke'ye iade edilmesi için Necâşî Ashame'ye gönderilen heyetle ilgili olayları ve Ashame'nin huzurunda yapılan konuşmaları en geniş şekilde Ümmü Seleme rivayet etmiştir (*Müs-*

ned, I, 201-203; V, 290-292). Rivayetlerinden on üçü *Şahîh-i Buhârî* ve *Şahîh-i Müslim*'de, üçü yalnız *Şahîh-i Buhârî*'de, üçü de yalnız *Şahîh-i Müslim*'dedir. İliminden dolayı Hz. Peygamber'in hanımları arasında Hz. Âişe ile en iyi geçinen Ümmü Seleme'dir. Onun ilme olan merakı sebebiyle Resûl-i Ekrem'e birçok soru sorması, kadınların da ihtilâm olduğu, boy abdesti alırken saç örgüsünü çözmeye gerek bulunmadığı, insanın kendi çocukları için yaptığı harcamalardan dolayı sevap kazandığı gibi konuları rivayet etmesi önemli kabul edilmektedir. Sahâbe neslinin kadın müctehidleri arasında yer alan Ümmü Seleme, uzun bir hayat sürdüğü için daha sonraki yıllarda müslümanların çeşitli sorularını cevaplandırmış ve isabetli görüşleriyle çağdaşlarına yol göstermiştir. Kendisinden çocukları Ömer ile Zeyneb, kardeşi Âmir, âzatlı köleleri Abdullah b. Râfi', Nâfi', Sefine, Ebû Kesir, ayrıca İbn Abbas, Hz. Âişe, Ebû Saïd el-Hudrî gibi sahâbiler; Hasan-ı Basrî'nin annesi olup kendisinin de hizmetinde bulunan Hayre, Amre bint Abdurrahman, Saïd b. Müseyyeb, Esved b. Yezîd, Hişâm b. Urve, Şa'bî, Süleyman b. Yesâr, İbn Ebû Müleyke, Mesrûk b. Ecda' gibi tâbiiler rivayette bulunmuştur. Sahâbe içinde otuz kadar oldukları söylenen Kur'an hâfızları arasında Ümmü Seleme'nin adı da zikredilmektedir. Onun diğer hâfızlardan farklı yönü birçok âyeti Resûl-i Ekrem'den ilk defa duymasıdır.

Ümmü Seleme hakkında Emine Ömer Harrât *Ümmü Seleme el-Âkiletü'l-Âlime ümmü'l-mü'minîn* ve Emine Emizyân Hasenî *Ümmü Seleme Ümmü'l-mü'minîn* adıyla birer eser yazmıştır (bk. bibl.). Ayrıca Hafsa bint Abdülkerîm ez-Zeyd *Ümmü'l-mü'minîn Ümmü Seleme rağiyâlâhu 'anhâ ve cühûdühü'd-da'aviyye* (1414/1994, Câmîatü'l-İlmâm Muhammed b. Suûd el-İslâmiyye külliyyetü'd-da've ve'l-İlâm) ve Ubeydullah Ebû'l-Kâsim Muhammed Refik *Müsnedü Ümmi'l-mü'minîn es-Seyyide Ümmi Seleme min Müsnedi'l-İmâm Ahmed b. Hanbel* (1404, Câmîatü Ümmi'l-kurâ külliyyetü's-şerîa ve'd-dirâsâtü'l-İslâmiyye) adıyla yüksek lisans tezi hazırlamışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, I, 201-203; IV, 27-28; V, 290-292; VI, 307; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 86-96; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 17-21; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, I, 150-152; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VIII, 150-152, 221-225; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, XII, 455-457; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), XI, 144-152; M. Saïd Mübeyyaz, *Mevsû'atü hayâtü's-şahâbiyyât*, İdlîb/Suriye 1410/1990, s. 744-758;

ÜMMÜ SELEME

Emîne Ömer Harrât, *Ümmü Seleme el-Şâkiletü'l-‘âlime ümmü'l-mü'minîn*, Dımaşk 1415/1995; Abdüssettâr eş-Şeyh, *A'lamü'l-huffâz ve'l-mu-haddişin*, Dımaşk-Beyrut 1417/1997, II, 309-338; Emîne Emizyân Hasenî, *Ümmü Seleme üm-mü'l-mü'minîn*, Rabat 1419/1998, I-II.

M. YAŞAR KANDEMİR

ÜMMÜ SELEME el-ENSÂRİYYE

(bk. ESMÂ bint YEZİD).

ÜMMÜ SİNÂN

(أمّ سنان)

Hekimlik yapan kadın sahâbî.

Benî Huzâa'nın Medine yakınlarındaki Harretülvebere'de oturan Eslemoğulları koluna mensuptur. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra ensardan bir grup hanımla birlikte gelerek müslüman oldu. Ümmü Sinân ve beraberindekiler Resûl-i Ekrem'e Allah'tan başka hiçbir ilâha inanmayıp ibadet etmeyeceklerine, Allah'a ve resulüne itaat edeceklerine, yalan konuşmayacaklarına, içki içmeyeceklerine, zina etmeyeceklerine ve çocuklarını öldürmeyeceklerine dair söz vererek biat ettire (İbn Sa'd, VIII, 227).

Hız. Peygamber zamanında kadınlar savaşlarda görev üstlenir, yaralıların tedavisi, su ve yiyecek temini gibi hizmetlerde bulunurdu. Ümmü Sinân, Resûl-i Ekrem'in yanına gelerek yaralıların tedavisiyle ilgilenmek, su taşımak ve su kırıbalarını dikmek gibi görevler alabileceğini söyledi ve Hayber Gazvesi'ne katılmak için izin istedi. O da kendisine, "Seninle birlikte olacak hanımlar var; ister kabilenle istersen bizimle birlikte savaşa katılabilirsin" dedi. Ümmü Sinân, Hz. Peygamber ailesiyle birlikte olmayı tercih ederek Ümmü Seleme ile beraber Hayber seferine katıldı ve savaşta yaralıların tedavisiyle ilgilendi. Savaş sonunda ganimetten kendisine gümüş takılar, Yemen tarzı elbise, saçaklı yaygı, Fedek kadifesinden kumaş, bir adet bakır tencere ve 7 dinara sattığı bir deve düştü (Vâkıdî, II, 687). Ümmü Sinân, Hz. Peygamber'in Hayber'in fethinden dönüş yolunda Safiyye bint Huyey ile evlenmesinde Safiyye'nin hazırlanmasına yardım etti. Onun Tebûk Gazvesi (9/630) hazırlıklarına da katıldığı anlaşılmaktadır (a.g.e., III, 991-992).

İbn Sa'd ve İbn Hacer, Resûlullah'ın sohbetlerine devam eden Ümmü Sinân'ın onunla cuma ve bayram namazlarına işti-

rak ettiğini belirtirler (e-Tabakât, VIII, 227; el-İşâbe, VIII, 411-412). Resûl-i Ekrem, Vedâ haccından döndükten sonra Ümmü Sinân'a hacca gelmeme sebebini sormuş, o da, "İki devemiz var; biriyle eşim ve oğlum hacca gitti, diğerini ise arazimizi sulamada kullandık" diye cevap vermişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Ramazan gelince umre yap; zira ramazanda yapacağın bir umre nâfile haccın sevabına denktir" buyurarak onu teselli etti (Buhârî, "Umre", 4; Müslim, "Hac", 222). Ümmü Sinân'ın kocası Ebû Sinân'ın sahâbî olduğu dışında hakkında bilgi yoktur. Oğlu Sinân annesinin sağlığında vefat etmiştir. Cenazeye katılanların kendisine sabretmesini tavsiye ettikleri ve Resûl-i Ekrem'in bunu yapanlara cenneti müjdelediği kaydedilmiştir (Tirmizî, "Cenâ'iz", 36).

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzî*, II, 686-687; III, 991-992; İbn Sa'd, *e-Tabakât* (nşr. M. Abdülkâdir Atâ), Beyrut 1410/1990, VIII, 227; İbn Hacer el-Askalânî, *el-İşâbe* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd v.dğr.), Beyrut 1418/1997, VII, 163; VIII, 411-412, 479; Nüreddin el-Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), III, 309; Ahmed Halîl Cum'a, *Nisâ' min 'aşri'n-nübüvve*, Beyrut 1412/1992, II, 279-285; Rıza Savaş, *Hız. Muhammed Devrinde Kadın*, İstanbul 1992, s. 238, 244, 246.

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI

ÜMMÜ SÜLEYM

(أمّ سليم)

Ümmü Süleym Gumeysâ bint Milhân (Mâlik) b. Hâlid el-Ensâriyye el-Hazreciyye

Enes b. Mâlik'in annesi, sahâbî.

Adının Rümeyşâ, Rümeyse, Rümeyle, Sehle ve Üneyfe olduğu da zikredilmiştir. Nesebi Hazrec kabilesinin bir kolu olan Neccâroğulları'na dayanmaktadır. Annesi yine Benî Neccâr'dan Mâlik b. Adî'nin kızı Müleyke'dir. Kıbrıs seferine katılan ve orada şehid olan Ümmü Harâm ile Bi'rîmâ'ne olayında şehid düşen Harâm ve Süleym onun kardeşleridir. Câhiliye döneminde Mâlik b. Nadr ile evlendi, bu evlilikten Enes b. Mâlik doğdu. Ümmü Süleym'in, Resûl-i Ekrem henüz Mekke'de iken ensardan ilk müslüman olanlarla birlikte İslâmiyet'i kabul etmesine ve oğlu Enes'e kelime-i tevhid öğretmesine çok kızan kocası Mâlik b. Nadr Medine'yi terk edip Suriye'ye gitti ve düşmanlarından biri tarafından öldürüldü. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret ettiği günlerde Ümmü Süleym oğlu Enes'i alıp onun yanına götürdü; Enes'in akıllı bir çocuk olduğunu belirterek onu kendi-

sinin hizmetine vermek istediğini söyledi. Enes o günden itibaren Resûlullah'ın vefatına kadar on yıl süreyle kendisine hizmet etti.

Ebû Talha el-Ensârî dul kalan Ümmü Süleym'e evlenme teklif etti. Ümmü Süleym, onun putlara tapmaktan vazgeçip İslâmiyet'i kabul ettiği takdirde mehir almadan kendisiyle evleneceğini söyledi. Bunun üzerine Ebû Talha müslüman oldu ve Ümmü Süleym ile evlendi, bu evlilikten Ebû Umeyr ve Abdullah adlarındaki çocukları doğdu. Resûl-i Ekrem, annesi de Medineli olduğu için Ebû Talha'ya dayı diye iltifat eder (Hâkim, III, 351), zaman zaman onun evine gider, Ümmü Süleym'in hazırladığı yemeği yer ve orada öğle uykusuna (kaylûle) yatardı. Gerek Ümmü Süleym gerekse kız kardeşi Ümmü Harâm, Resûlullah'ın süt veya soy bakımından teyzeleri oldukları için (Nevevî, XVI, 10) Hz. Peygamber onların evinde kaylûle yapmakta sakınca görmezdi. Resûl-i Ekrem'e niçin sadece Ümmü Süleym'in evinde istirahat ettiği sorulduğunda onun kardeşi Harâm b. Milhân'ın İslâm uğrunda şehid olmasından dolayı kendisine acıdığını söylediydi (Buhârî, "Cihâd", 38; Müslim, "Fezâ'ilü's-sahâbe", 104). Bir defasında Ümmü Süleym, Resûlullah kaylûle yapacağı sırada altına deri bir yaygı serdi; sıcağın ve derinin etkisiyle onun terlediğini görünce yüzündeki iri ter tanelerini biriktirmeye başladı. O esnada uyanan ve ona ne yaptığını soran Resûl-i Ekrem'e kendisinden çıkan bereketleri topladığını ve onları güzel koku şişesine koyacağını (bir başka rivayete göre ise çocuklarının bu terin bereketine nâil olması için onu biriktirdiğini) söyledi (Müslim, "Fezâ'il", 84, 85). Yine evinde bulunduğu bir gün Hz. Peygamber duvarda asılı su kırbasına ağzını dayayıp su içtikten sonra Ümmü Süleym kırbanın emziğini kesip sakladı (İbn Sa'd, VIII, 428). Resûl-i Ekrem hac görevini ifa ettiği esnada tıraş olunca başının sol tarafından kesilen saçları Ebû Talha'ya verdi, Ümmü Süleym de bu saçların bir kısmını muhafaza etti.

Bir gün Ebû Talha'nın Enes'i Hz. Peygamber'e göndererek onu yemeğe davet ettiği, fakat Resûlullah'ın ehl-i Suffe'den yetmiş veya seksen kadar sahâbîyi de yanına alıp Ebû Talha'nın evine gittiği, evde birkaç kişiye yetecek kadar yemek bulunduğundan Ebû Talha'nın telâşlandığı, fakat Ümmü Süleym'in Resûlullah varken telâşlanmaya gerek olmadığını söylediği ve Resûl-i Ekrem yemeğin bereketlenmesi için dua edip sahâbîleri onar kişilik gruplar halinde sofraya oturtunca hepsinin kar-